

Zmeny od 1. júna 2022

Zmeny od 1. júna 2022 vyplývajúce zo zákona č. 125/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Zrušenie ročného zúčtovania poistného v sociálnom poistení

Na základe zákona č. 317/2018 Z. z. sa od 1. januára 2023 malo zaviesť preddavkové platenie poistného na sociálne poistenie a od roku 2024 vykonávanie ročného zúčtovania v sociálnom poistení. Do zákona o sociálnom poistení bolo implementované riešenie, ktoré ešte nerátalo so zjednoteným výberom daní a odvodov. Z dôvodu, aby pripravovaná daňovo-odvodová reforma nebola limitovaná takýmto riešením, sa preddavkové platenie poistného na sociálne poistenie a vykonávanie ročného zúčtovania v sociálnom poistení s účinnosťou od 1. júna 2022 ruší.

Predĺženie lehoty na vrátenie poistného zaplateného bez právneho dôvodu

Ak skutočnosť, že poistné bolo zaplatené bez právneho dôvodu zistí Sociálna poisťovňa na základe vlastnej činnosti, predlžuje sa lehota na vrátenie takého poistného z doterajších 30 dní na 60. Lehota 30 dní zostáva zachovaná pre prípady, ak o vrátenie poistného zaplateného bez právneho dôvodu požiada fyzická osoba alebo právnická osoba povinná odvádzať poistné.

Odstránenie zákazu súbehu vyplácanej náhrady príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti, resp. nemocenského a starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku a invalidného dôchodku, ak dočasná pracovná neschopnosť vznikla pred priznaním tohto dôchodku

Od 1. júna 2022 sa ruší zákaz súbehu v rámci, ktorého platilo, že ak nárok na starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok vznikol v období trvania dočasnej pracovnej neschopnosti (DPN), počas ktorej má poistenec nárok na náhradu príjmu pri DPN alebo na nemocenské, nárok na výplatu dôchodku vznikne až po skončení výplaty príjmu pri DPN alebo nemocenského. Na základe tejto zmeny bude teda poistenec môcť poberať dôchodok a zároveň aj náhradu príjmu pri DPN alebo nemocenské.

Povinnosti štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy a fyzických osôb a právnických osôb

Ak skutočnosť významné pre konanie a rozhodovanie v sociálnom poistení nie je možné čerpať z referenčných registrov, na žiadosť Sociálnej poisťovne sú povinné ich poskytnúť (za predpokladu, že nimi disponujú) štátne orgány, orgány územnej samosprávy, fyzické osoby a právnické osoby. Potreba takejto povinnosti vyplývala z aplikačnej praxe Sociálnej poisťovne.

Náhrada trov konania

Sociálna poisťovňa je oprávnená uložiť účastníkom konania, zúčastneným osobám, svedkom alebo znalcom, aby nahradili trovy konania, ktoré jej vznikli ich zavinením. Taktiež môže uvedeným osobám uložiť, aby nahradili trovy, ktoré vznikli ich zavinením ostatným účastníkom konania. Uvedené prichádza do úvahy, ak v dôsledku konania, resp. nekonania osôb prišlo k zvýšeniu nákladov na konanie, ku ktorému by bez ich zavinenia neprišlo (napr. svedok sa bez náležitého ospravedlnenia nedostavil na ústne pojednávanie, na ktoré bol riadne predvolaný a pre jeho neprítomnosť je Sociálna poisťovňa povinná nariadiť nový termín ústneho pojednania, hoci ostatní účastníci sa dostavili a vznikli im trovy). Ak Sociálna poisťovňa uloží povinnosť predložiť listinu, náklady vzniknuté osobám, ktoré nie sú účastníkmi konania, znáša Sociálna poisťovňa; nevzťahuje sa to na štátne orgány a orgány územnej samosprávy.

Elektronické potvrdzovanie dočasnej pracovnej neschopnosti a zmeny súvisiace s jej zavedením

Od 1. júna 2022 sa postupne zavádza elektronické potvrdzovanie dočasnej pracovnej neschopnosti tzv. ePN. Celý proces potvrdzovania dočasnej pracovnej neschopnosti (DPN) od jej vzniku až po jej ukončenie je v čo najväčšej možnej miere realizovaný elektronickým spôsobom (postupne nahradí aktuálne používané papierové 5-dielne tlačivo). Zavedenie ePN prináša významné zníženie administratívnej záťaže pre poistencov, poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, zamestnávateľov ako aj pre Sociálnu poisťovňu.

Pre aplikačnú prax to znamená, že po potvrdení DPN poistenca sa údaje z ambulantného softvéru poskytovateľa zdravotnej starostlivosti prenesú do eZdravia, odkiaľ sú prostredníctvom Národného centra zdravotníckych informácií prenesené do informačného systému Sociálnej poisťovne a v prípade, ak ide o zamestnanca, je údaj o DPN automaticky zaslaný aj jeho zamestnávateľovi.

Za žiadosť o nemocenské sa považuje elektronické potvrdenie vzniku DPN ošetrojúcim lekárom. V prípade zamestnanca sa dávkové konanie o nemocenskom začne iba v prípade, ak DPN trvá viac ako 10 dní, alebo ak počas týchto 10 dní zamestnancovi zaniklo nemocenské poistenie a DPN trvá aj naďalej. Poistenec pri prvej DPN zaznamenatej v systéme elektronického zdravotníctva oznamuje Sociálnej poisťovni spôsob poukazovania dávky, t. j. číslo účtu v banke, alebo adresu, na ktorú sa mu má poukazovať nemocenské/úrazový príplatok, resp. následnú zmenu miesta výplaty. Toto oznamovanie sa však nevzťahuje na zamestnanca, ktorému je mzda vyplácaná na bankový účet. Povinnosť nahlásiť číslo účtu zamestnanca má v takomto prípade zamestnávateľ.

Okrem iného v súvislosti so zavedením ePN zaniká samostatne zárobkovo činnéj osobe povinnosť oznamovať Sociálnej poisťovni po uplynutí 52 týždňov trvania DPN vznik prerušenia povinného poistenia, a po jej ukončení, zánik prerušenia. Vznik a zánik prerušenia povinného poistenia jej v prípade ePN oznámi Sociálna poisťovňa. Povinnosť samostatne zárobkovo činnéj osoby oznámiť prerušenie povinného poistenia z dôvodu DPN zostáva zachovaná v prípade, ak bude deklarovaná papierovým tlačivom.

Zaniká aj povinnosť zamestnávateľa oznamovať Sociálnej poisťovni prerušenie povinného poistenia zamestnanca, ak DPN zamestnanca je zaznamenaná v systéme elektronického zdravotníctva. Vznik prerušenia povinného poistenia zamestnanca po uplynutí 52 týždňov trvania takej DPN, a zánik tohto prerušenia, oznámi zamestnávateľovi Sociálna poisťovňa. Povinnosť zamestnávateľa oznámiť Sociálnej poisťovni prerušenie povinného poistenia zamestnanca z dôvodu DPN zostáva zachovaná v prípade, ak bude deklarovaná papierovým tlačivom.

Pre uľahčenie zavedenia ePN bude v prechodnom období od 1. júna 2022 do 31. mája 2023 v platnosti duálny systém potvrdzovania DPN. To znamená, že až do 31. mája 2023 môže všeobecný lekár, lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodníctvo, lekár zdravotníckeho zariadenia ústavnej starostlivosti vystavovať potvrdenie o DPN buď elektronicky alebo papierovo. Od 1. júna 2023 už bude pre všeobecného lekára, lekára so špecializáciou v špecializačnom odbore gynekológia a pôrodníctvo, lekára zdravotníckeho zariadenia ústavnej starostlivosti vystavovanie ePN povinné, s výnimkou, ak z preukázateľne objektívnych príčin nie je možné, aby lekár vytvoril elektronický záznam. Od roku 2024 bude pre všetkých lekárov v príslušných špecializačných odboroch vystavovanie ePN povinné.

Rozšírenie povinností Sociálnej poisťovne a zníženie administratívnej záťaže samostatne zárobkovo činných osôb

Povinnosti Sociálnej poisťovne sa rozširujú aj o písomné oznámenie zániku povinného poistenia samostatne zárobkovo činné osoby. Ak doteraz Sociálna poisťovňa oznámila samostatne zárobkovo činné osobe zánik povinného poistenia, robila tak z vlastnej iniciatívy. Povinnosť Sociálnej poisťovne oznamovať nielen vznik, ale aj zánik povinného poistenia, prispieje k právnej istote samostatne zárobkovo činné osoby o jej právach a povinnostiach ako platiteľa poistného na sociálne poistenie.

Zmeny pri vykonávaní kontrolnej činnosti Sociálnej poisťovne

Vzhľadom na to, že nie je dôvodné rozlišovať medzi vedúcim kontrolovaného subjektu alebo zodpovednými zamestnancami, boli sprecizované ustanovenia zákona o sociálnom poistení, ktoré priznávali isté oprávnenia tak vedúcemu kontrolovaného subjektu, ako aj zodpovedným zamestnancom, resp. len vedúcemu kontrolovaného subjektu alebo zodpovedným zamestnancom. Výlučne kontrolovaný subjekt je ten, ktorý nesie zodpovednosť za plnenie povinností podľa zákona o sociálnom poistení voči Sociálnej poisťovni, a preto sa oprávnenia priznávajú kontrolovanému subjektu.

Ruší sa udelenie súhlasu kontrolovaného subjektu a jeho zamestnancov na poskytnutie súčinnosti potrebnej na vykonanie kontroly. Podmienka poskytnutia súhlasu odporuje povinnosti kontrolovaného subjektu poskytnúť súčinnosť, ktorá mu je uložená iným ustanovením zákona o sociálnom poistení, ako aj samotnému účelu kontroly, ktorej riadne vykonanie nemôže byť podmienené udelením takého súhlasu.

Rozširuje sa spôsob osobného prerokovania protokolu o výsledku kontroly o elektronický spôsob komunikácie. V niektorých prípadoch osobný kontakt nie je možný (pandémia, sídlo spoločnosti, pracovné povinnosti vedúceho kontrolovaného subjektu a pod.), preto podľa zákona o sociálnom poistení prichádza do úvahy aj elektronický spôsob komunikácie. Osobné odovzdanie protokolu o výsledku kontroly sa rozširuje o možnosť elektronického zaslania; to platí aj o odovzdaní zápisnice o prerokovaní protokolu.

Vzhľadom na potrebu aplikačnej praxe sa predlžuje lehota na podanie námietok k protokolu o výsledku kontroly zo siedmich kalendárnych dní od oboznámenia sa s protokolom, na sedem pracovných dní. Podľa novelizovanej úpravy sa na vyjadrenia a námietky kontrolovaného subjektu ku kontrolným zisteniam predloženým po tejto lehote nebude neprihliadať. Predíde sa tým možnosti robiť prietahy v kontrolnej činnosti zo strany kontrolovaného subjektu, keď podľa poznatkov aplikačnej praxe kontrolovaný subjekt úmyselne predkladal písomné vyjadrenie alebo námietky až po zákonom ustanovenej lehote.

Podľa pôvodného znenia zákona o sociálnom poistení, bol vedúci zamestnanec kontroly povinný rozhodnúť o námietkach najneskôr do troch dní od ich uplatnenia a písomne oboznámiť s rozhodnutím toho, kto námietku uplatnil. V aplikačnej praxi sa môže vyskytnúť situácia, že aj viac ako tri nasledujúce dni po sebe nie sú pracovnými dňami, čím doterajšia lehota je nespĺniteľná. Preto je od 1. júna 2022 táto lehota naviazaná na pracovné dni.

Ak je výsledkom kontrolnej činnosti záznam, t. j. ak u kontrolovaného subjektu neboli kontrolou zistené nedostatky, vypúšťa sa povinnosť podpísania záznamu kontrolovaným subjektom. Zaslanie alebo odovzdanie záznamu tak bude jedným z relevantných spôsobov ukončenia kontroly.

Právna úprava účinná do 31. mája 2022 považuje protokol o kontrole za prerokovaný v prípade, ak sa kontrolovaný subjekt odmietne oboznámiť s protokolom, písomne sa k nemu vyjadriť alebo podpísať zápisnicu o prerokovaní protokolu. Od 1. júna 2022 sa protokol považuje za prerokovaný aj v situácii, ak sa kontrolovaný subjekt nezúčastní prerokovania protokolu o kontrole.

Vypúšťa sa povinnosť kontrolovaného subjektu predložiť Sociálnej poisťovni písomnú správu o splnení opatrení prijatých na odstránenie zistených nedostatkov. Splnenie uložených opatrení vie Sociálna poisťovňa skontrolovať napr. ďalšou vykonanou kontrolou, a preto je predloženie správy o splnení opatrení prijatých na odstránenie zistených nedostatkov v aplikačnej praxi už nadbytočné. Vypustením tejto povinnosti dôjde taktiež k zníženiu administratívnej záťaže kontrolovaného subjektu.

Sprešňuje sa právna úprava, podľa ktorej preukazom totožnosti je na účely výkonu kontroly v sociálnom poistení preukaz kontrolóra.

Z dôvodu problémov, ktoré nastávajú v aplikačnej praxi pri vykonávaní kontroly, je zavedená povinnosť pre zamestnancov kontrolovaného subjektu a pre osoby dotknuté kontrolou (napr. štatutárny zástupca zamestnávateľa, externý účtovník zamestnávateľa) preukázať svoju totožnosť zamestnancovi kontroly Sociálnej poisťovne.

Predĺženie ochrannej lehoty pre tehotné ženy

Od 1. júna 2022 sa zavádza nová ochranná lehota pre ženu, ktorá otehotnie v období 180 dní po zániku nemocenského poistenia. 8 mesačná ochranná lehota začne tejto žene plynúť od začiatku 40. týždňa pred očakávaným dňom pôrodu prvýkrát určeným lekárom. Cieľom tejto zmeny je, aby nárok na materské, alebo tehotenské vznikol aj ženám, ktoré otehotnejú do pol roka po zániku nemocenského, resp. ukončenia pracovného pomeru.

Hodnotenie obdobia na vznik nároku na materské, dôchodkové dávky a dávku v nezamestnanosti

Zamestnancovi sa už nebudú započítavať na vznik nároku na materské, dôchodkové dávky a dávku v nezamestnanosti obdobia, v ktorých nemal vymeriavací základ. Pri posúdení nároku na dávku bude rozhodujúci reálny príjem, a teda to, či takýto zamestnanec má vymeriavací základ z ktorého sa platilo poistné.

Poukazovanie krátkodobých dávok sociálneho poistenia

Krátkodobé dávky sociálneho poistenia (nemocenské dávky, krátkodobé úrazové dávky, dávka garančného poistenia a dávka v nezamestnanosti) je možné od 1. júna 2022 vyplácať aj na iný účet v banke, alebo v pobočke zahraničnej banky ako je účet prijímateľa, alebo jeho manžela/manželky. Každý žiadateľ si môže na vyplácanie týchto dávok zvoliť akýkoľvek účet a jednoducho ho zapísať do žiadosti, pričom nebude potrebný súhlas majiteľa takéhoto účtu.

Zmeny v zákone č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov

V prípade, ak je DPN zaznamenaná v systéme elektronického zdravotníctva v elektronickej podobe, tak si už zamestnanec nárok na náhradu príjmu u zamestnávateľa neuplatňuje predložením potvrdenia o DPN, nakoľko v tomto prípade sa za uplatnenie nároku na náhradu príjmu považuje oznámenie Sociálnej poisťovne o vzniku DPN zamestnanca zamestnávateľovi. V praxi to prebieha tak, že Národné centrum zdravotníckych informácií zabezpečuje prenos údajov o DPN od ošetrojúceho lekára do informačného systému Sociálnej poisťovne, ktorý automaticky zašle zamestnávateľovi oznámenie o DPN zamestnanca.

Ďalšia zmena spočíva v zániku povinnosti zamestnanca preukazovať zamestnávateľovi skutočnosti rozhodujúce na vznik, trvanie, výšku a zánik nároku na náhradu príjmu v prípade, ak bola DPN zamestnanca zaznamenaná v systéme elektronického zdravotníctva v elektronickej podobe. Zamestnávateľovi sú tieto informácie automaticky zaslané z informačného systému Sociálnej poisťovne.